

kých formácií ako formy zápasu dvoch sústav, otázku súťaženia však nezužuje na záležitosť hospodársko-technickú, ale zahrňuje sem všetky oblasti, celkový spôsob života. Poukazuje na prekrúcanie otázok mierového súťaženia juhoslovanskými revizionistami a v závere kapitoly vyzdvihuje otázku perspektív súťaženia dvoch systémov. Poslednú kapitolu venuje otázkam významu boja dvoch ideológií v súvislosti s otázkou mierového súžitia a súťaženia.

Plne sa vydaril autorov zámer — prispieť k propagácii pravdy v otázkach boja za mier a socializmus. Dielo je prínosom pre prehĺbenie marxistického stanoviska v danej problematike.

M. Hrabalová

● VÝZNAMNÝ VYDAVATELSKÝ ČIN.* — Štátne nakladateľstvo politickej literatúry pristúpilo k významnému podujatiu, začína vydávať ukážky z tvorby významných osobností českých dejín z oblasti týkajúcej sa otázok náboženstva a ateizmu, aby tak mohlo vyniknúť ich vlastné svetonázorové stanovisko. Ako prvý zväzok edície „Z bojů české kultury proti církvi a náboženství“ vyšiel výber z diela Karla Havlíčka Borovského, ktorý obsahuje jeho základné ateistické myšlienky, vyjadrené vo veršoch, epigramoch a článkoch. K výberu je pripojená aj štúdia Václava Prochádzku, v ktorej je zhrnutý a zhodnotený obsah ateistických myšlienok Havlíckovho diela.

Pri čítaní Havlíckových prác nám už na prvý pohľad vynikne jeho ostrá a účinná kritika sociálnej úlohy cirkvi, no na druhej strane vidíme aj jeho nedôsled-

* *Není církev jako církev...* Z díla K. Havlíčka Borovského, Praha 1961, SNPL, strán 286.

ný ateizmus. V. Prochádzka v doslove tento jav odôvodňuje tak, že pokiaľ Havlíček bojuje proti cisárskej monarchii a jej opore cirkvi, potiaľ je jeho kritika dôsledná. V oblasti mysliteľskej však Havlíček nedosiahol také úspechy, lebo jeho metóda kritiky nebola vedecká. V tom, ako vedel spájať kritiku náboženstva a cirkvi s praktickými potrebami života, môže byť Havlíček vzorom aj nám. Najdôležitejším momentom jeho nedôslednosti je triedna a politická pozícia, ktorú zastával (bol ideológom českej liberálnej buržoázie, neskôr buržoáznym demokratom), tiež historické podmienky, ktoré nedovolili prekročiť tento rámec. Havlíckovu ateistickú nedôslednosť využívali neskôr predstavitelia rôznych náboženských a politických smerov, ktorí sa hlásili k Havlíčkovi, takže im bol raz ortodoxným katolíkom, raz najkrajším typom českého evanjelika a inokedy iným, vždy však podľa potreby tej ktorej skupiny. My však nehodnotíme Havlíčka z hľadiska dnešných možností, ale z hľadiska progresívneho prínosu v historickom vývoji. Netvrdíme, že Havlíčkova kritika náboženstva a cirkvi bola marxistická. Aj napriek tomu, že jeho kritika bola vedená z pozície racionalizmu, skvele odhalil spoločenskú úlohu cirkvi. Nemohol však odhaliť sociálne a spoločenské korene náboženstva. Vydanie jeho protináboženských prác spolu s rozborom obsahu a kritickým zhodnotením je čin skutočne aktuálny aj dnes a má čo povedať ľuďom, ktorí sa zbavujú náboženských prežitkov.

Príklad Štátneho politického nakladateľstva by mal priviesť slovenských kultúrnych a osvetových pracovníkov k tomu, aby vydali podobnú publikáciu zo slovenských materiálov. Pokrokový ideový odkaz slovenských mysliteľov tak pomôže ľuďom zbavovať sa prežitkov minulosti.

-bj-